

rationaalisen debatin sijasta keskittyä kokeiluun ja muokkaamiseen, edellyttäen jatkuvaa, seuraamista, huoltamista ja modifioimista.

Kirja on paradigmaattinen teksti, joka sopii kaikille ihmistieteiden *human exceptionalism*-taakan kanssa kamppaileville. Teos osoittaa, ettei ihmiskeskeytyksen haastaminen ole vain ympäristötutkimuksen asia vaan läpäisee kaiken. Siihen voi pyrkiä kyseenalaistamatta sitä, että olemme ihmisiä, ja siten ymmärryksemme on mahdollista vain ihmisruumiistamme käsin.

Veera Kinnunen ja Teemu Loikkanen

Lapsuuden ystävyssuhteiden historia kertoo mitä kaikki eniten haluavat: yhteenkuuluvuutta ja oman paikan maailmassa

Antti Malinen ja Tuomo Tamminen. Leikitäänkö? Lasten kaverisuhteet 1900-luvun Suomessa. Helsinki: Gaudeamus, 2022, 496 s. ISBN 978-952-345-168-1

Antti Malisen ja Tuomo Tamminen tiiliskiven kokoinen teos

on lähes 500 sivun mittainen katsaus lasten ja nuorten kaverisuhteiden historiaan viime vuosisadan Suomessa. Teos on vertaisarvioitu tietokirja, jonka tyyli on populaarinen ja helposti lähestyttävä. Rikkaat aineistot ovat soljuvan tekstin ohella kirjan ansioita ja ne avaavat lapsuuden suhteiden historiaa akateemikoiden lisäksi kutsuvasti myös laajemmalle yleisölle.

Kirjoittajat käyvät teoksessa läpi lasten vertaissuhteita muokanneita arjen olosuhteita sadan vuoden ajalta. Näkökulma Malisen ja Tamminen teoksessa on hallitsevasti ja myös vahvimillaan tällä mikrotasolla, jota kirjassa kuvitetaan anteliaasti erilaisilla lähdemateriaaleilla. Teosta kannattelee kirjoittajien halu tuoda esiin lapsuuden ja siihen liittyvien vertaissuhteiden laadullinen moninaisuus ja eritoten kaveruuteen liittyvät ilonaiheet pitkin vuosisataa. Kuten tekijät toteavat, lasten ja nuorten keskinäisiä suhteita on voittopuolisesti tavattu lähestyä niin tutkimuksessa kuin myös julkisessa keskustelussa ongelmien ja uhkien kautta. Samoin historiallisessa tarkastelussa lasten vertaissuhteet ja niiden merkitys ovat jäänet usein vähemmälle mielenkiinnolle kuin laajempien yhteiskunnallisten muutosten analyysi. Näiden isojen selitysten sijaan tekijät tuovat kirjassa esiin niitä mo-

ninaisia ja vaihtelevia olosuhteita, jotka ovat muokanneet jokapäiväisten kaverisuhteiden kirjoa ja vertaissuhteiden, kuin myös niiden puutteen, vaikutusta lapsiin ja nuoriin viime vuosisadan eri vuosikymmenillä. Sellaisenaan se on myös ainutlaatuinen pitkän ajanjakson kattava systemaattinen esitys lasten kaverikulttuureista Suomessa.

Malinen ja Tamminen ovat tehneet suuren työn valtavan aineistomäärän haalimisessa, läpikäymisessä ja yhteen punomisessa. Teoksessa ovat kiehtovasti isossa roolissa erilaiset muistitietoaineistot, joita Suomessa on kerätty 1970-luvulta eteenpäin sekä lasten ja nuorten itsensä tuottamat aikalaisaineistot, kuten erilaiset ainekirjoitustekstit. Oivaltava osa tätä aineistoa on vuosikymmenien varrella ilmestyneiden lehtien lasten ja nuorten palstoilta kerätyt otteet, joissa aikansa lapset muun muassa kysyvät neuvoja kaverisuhteisiinsa ja hakevat uusia ystäviä. Riemastuttavaa ja elävöittävää on myös pitkin kirjaa esitelty kuva-aineisto. Kudelmaa täydentää muistelutiedon rinnalla kuljetettu aikalaistutkimuksen kavalkadi. Tämän kaiken tekijät järjestelevät neljäksi pääluvuksi, joissa edetään kronologisesti muutaman vuosikymmenen hyppäyksissä. Huomio ei kuitenkaan ole tiukasti kym-

menlukuissa eikä samoja aiheita myöskään käsitellä ajanjaksoittain, vaan tarkastelu on aineistolähtöistä ja kirjoittajat ovat muotoilleet lukuja koostavat teemat vahvasti aineistojen pohjalta. Temaattiset katkokset kertovat siis myös omaa kieltään siitä, millaiset voimat ovat muokanneet lasten ja nuorten elämää ja vertaissuhteita 1900-luvun saatossa.

Monipuolisen teoksen ansiot ovat eritoten aiheen ja näkökulman valinnassa. Koko kirjan mitalta keskiössä pysyvät lapset ja nuoret ennen kaikkea suhteessa toisiinsa sekä näihin suhteisiin liittyvät arjen ilot, surut, pelot, vauhti, riemu, kipeys, harmaus, puute ja täyteys. Kirjoittajat loimittavat nämä kertomukset yhteen eri aikojen elinolosuhteiden kanssa kontekstualisoiden ja paikantaen mutta pikemminkin olosuhteita kuvittamalla ja rikastamalla kuin muistoja selittämällä. Siten anekdoottien ja muistitiedosta singahtavien välähdysten annetaan kuvailla lukijalle vaihtelevaa ja monessa kohdin hyvin ruumiillista ja paikantunutta kokemusta. Kirjassa lapsuuden kertomuksissa toistuu samalla paikkasidonnaisella tavalla lähiympäristön, leikkipaikkojen ja niiden rajojen tiukka vartiointi sekä koetteluun huuma. Tekijät tuovat esiin lukuisia mielenkiintoisia huomioita aineistoistaan, kuten muun muassa poikatutki-

muksen alkamisen Suomessa jo ennen sotia (tyttötutkimusta odoteltiinkin sitten 50 vuotta lisää) ja lasten keskinäisissä kulttuureissa pitkään vallinneen kanteluelielteisyden. Lisäksi he esittelevät kevyesti kouluksusaamisen "käsitehistoriaa" ja sen myötä ilmiön uudenlaista ymmärrystä 70-luvulta eteenpäin.

Huolimatta siitä, että tekijät pyrkivät aineistosta käsin moninaistamaan käsitystä lasten keskinäisistä suhteista, hetkitäin esiin pulpahtelee yleistyistä tai eleitä synteesiä kohti, esimerkiksi silloin kun kirjoittajat viittailevat hyvin väljästi ideologian, arvojen tai identiteetin kaltaisiin valtaviin käsitteisiin. Lukijana nämä tuntuivat minusta jossain määrin tarpeettomilta ja irralleen jääviltä puolinaisilta lisäyksiltä, semminkin kun kirjan pääsisällön muodostamat aineistot ja niiden teemoittelu osoittavat sitkeästi kohti sitä materiaalista kudosta, jossa lasten elämä ja arki tapahtuu. Esimerkiksi ruoka (mitä syötiin ja kenen kanssa), työ ja vapaa-aika (mihin ja missä piti nuorena ryhtyä vai saiko puuhailta omiaan), koulumatka (millainen kulkupeli, sää ja leikkimaasto olivat) ja vaatetus (miten köyhyys kävi ilmi luokan edessä jaetuista avustuskengistä tai kuuluminen porukkaan oikeanlaisesta takista nuoriso-kulttuurien erilaistuuksia) osoit-

tavat lukijalle paljon selvemmin miten ja mitä kautta suhteet ja erot toisiin ovat muodostuneet, kuin ilman sen laajempaa teoriakontekstia käytetyt megalomaaniset käsitteet.

Sosiologisen tutkimuksen näkökulmasta kirja tarjoaa lukijalle moniulotteisen kartoituksen siitä, millaiset tilat, paikat ja instituutiot ovat olleet lasten kaverisuhteille merkittäviä kunakin ajankohtana, oli se sitten koulutien varren iso kivi, koulupulpetti, lähioiden pihat, pusikot ja pallokentät, asuntojen koon kasvaessa oma huone, kaupungin ostarit tai videopelien lumo. Kirjan esittelemissä aineistoissa huomio kohdistuuakin, oppivelvollisuuden ja kouluinstituution keskeisen roolin ohella, paljon enemmän lasten koteihin, lähipihapiiriin, naapuruston maastoihin ja epämuodollisiin porukoihin kuin järjestetyn toiminnan piirissä tapahtuneeseen toimintaan. Sen sijaan seurakunnat, urheiluseurat ja muu yhdistystoiminta tai muiden julkisten instituutioiden ja palvelujen osuus jää sivummalle. Jos sosiologia karkeasti ottaen onkin ehkä usein ollut kiinnostunut näistä jälkimmäisistä ja muista "julkisen" toiminnan kautta järjestyvistä muodoista niin Malisen ja Tammisen teos on osoitus siitä, miksi "yksityisen" piirissä tapahtuvat asiat ovat keskeisiä, merkittäviä ja kiin-

nostavia sosiaalisen toiminnan tutkimuskeskeistä. Niistä liikkeelle lähtevällä tarkastelulla on paljon annettavaa yhteen ja erilleen tulemisten analyysissä.

Kuten kirjoittajat alussa toteavat, teoksen aineisto on valikoitunutta ja aineistoa on eri lailla saatavilla eri vuosikymmeniltä, mikä asettaa rajoitteensa ajankohtien vertailulle ja analyysin huomioiden yleistykselle. Mielestäni tämä ei kuitenkaan vaikuta kirjan suurimpaan saavutukseen, joka on painoarvon antaminen lasten keskinäisille suhteille tutkimuskohteena. Samalla se, miten muistitietoaineisto avaa toisinaan hyvinkin lihallsella tavalla näihin suhteisiin vaikuttaneita asioita ja niiden merkitystä lapsille, on kiinnostavaa luettavaa. Sen sijaan että teos pyrkisikään käsitteellistämään kaikkea yleistävälle tasolle, sen kertomuksissa nimenomaan aukeavat paikallinen, ruumiissa tunnettu, yksityiskohtainen ja ennen kaikkea usein jopa yhdentekeväksi katsotun vaikutus lapsuuden ja nuoruuden elettyihin vertais-suhteisiin ja niiden valtavan suureen merkitykseen lasten elämässä.

Saara Isosomppi

Muuttoliikkeet arjen turvallisuuden näkökulmasta

Laura Assmuth, Ville-Samuli Haverinen, Eeva-Kaisa Prokkola, Pirjo Pöllänen, Anni Rannikko ja Tiina Sotkasiira (toim.): *Arjen turvallisuus ja muuttoliikkeet*. Helsinki: SKS, 2021, 247 s. ISBN: 978-951-858-410-3

Muuttoliikkeistä ja turvallisuudesta puhutaan tavanomaisesti kansallisvaltion ja maahanmuuton kontrollin näkökulmasta, eli siitä, kuinka ihmisten liikkuminen yli rajojen muodostaa mahdollisen turvallisuuhan. Tämä on esimerkki muuttoliikkeiden turvallistamisesta (*securitisation*), joka tarkoittaa tiettyjen yhteiskunnallisten ilmiöiden siirtämistä turvallisuuspolitiikan ja turvallisuustoimenpiteiden kohteiksi. Maahanmuutto ja pakolaisuus turvallistettiin Suomessa, kun vuonna 2015 Suomeen saapui yli 32000 turvapaikanhakijaa. Tuolloin muun muassa Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta (VN TEAS) rahoitti Poliisiammattikorkeakoulun (Polamk) tutkijoiden tekemän selvityksen ”Maahanmuutto ja turvallisuus – arvioita nykytilasta ja ennusteita tulevaisuudelle”, joka sai laajaa huomiota mediassa. Raportissa maalattiin

perusteettomia uhkakuvia maahanmuutosta. Kritisoin tuolloin Karin Creutzin ja Markus Jäntin kanssa julkisesti raportin tieteellistä laatua ja penäsimme laadukkaampaa tutkimusta poliittisen päätöksenteon tueksi.

Tällaiseen laadukkaaseen yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen perustuu Laura Assmuthin ja kumppaneiden toimittama *Arjen turvallisuus ja muuttoliikkeet* -teos. Kyseessä on monipuolinen katsaus arjen turvallisuuteen muuttoliikkeiden kehityksessä. Teos perustuu Suomen Akatemian Strategisen tutkimuksen neuvoston hankkeeseen ”Globaalin turvallisuuden monikerroksiset rajat” (GLASE, 2016-2019). Tutkimus sijoittuu vuoden 2015 siirtolaisuuden pitkän kesän jälkeiseen aikaan.

Arjen turvallisuus ja muuttoliikkeet -teoksessa turvallisuutta lähestytään paikallisen ja ylijarajaisen arjen näkökulmasta eli ”kuinka ympäröivät yhteiskunnat ja muuttoliikkeet tuottavat tai haurastuttavat muuttajien turvallisuuden tunnetta ja kokemusta arjen turvallisuudesta” (s. 9). Teema on erityisen vahvasti läsnä kirjan kolmessa ensimmäisessä luvussa, joissa analysoidaan maahanmuuttajien kokemaa arjen turvallisuutta ja turvattuutta turvapaikanhakijoiden, Suomen venäjänkielisten sekä